

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП БАЈКАМА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ У САВРЕМЕНОЈ НАСТАВИ

Айспиракџи: Бајке Десанке Максимовић, једне од наших најзначајнијих списатељица за децу и младе, заступљене су у наставним програмима за млађе разреде основне школе већ неколико деценија. Уз „Бајку о лабуду”, Програм наставе и учења за други разред основне школе (2019) прописује да се, у оквиру домаће лектире, читају и тумаче три бајке по избору ученика („Сликарка Зима”, „Ако је веровати мојој баки”, „Прстен на морском дну”, „Бајка о трешњи”, „Како су пужу украли кућу”, „Чика Мраз”, „Божји Батини цртежи”, „Траве говоре бакиним гласом”, „Орашчићи-палчићи”, „Кћи вилиног коњица” и „Три патуљка”). У раду се сагледава заступљеност бајки Десанке Максимовић у школским читанкама и књигама домаће лектире за други разред основне школе, указује се на значај дидактичко-методичке апаратуре у њима и сугеришу могући приступи и облици рада током интерпретације бајки у савременој настави.

Кључне речи: ауторска бајка, наставни програм, школски уџбеници, наставна интерпретација.

УВИД У НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Према важећем програму наставе и учења из 2019. године, ауторска бајка се први пут обрађује у другом разреду основне школе. Уз „Бајку о лабуду” Десанке Максимовић ученици читају и тумаче још три бајке по избору ученика из корпуса домаће лектире („Сликарка Зима”, „Прстен на морском дну”, „Кћи вилиног коњица”, „Три патуљка”, „Божји Батини цртежи”, „Како су пужу украли кућу”, „Орашчићи-палчићи”, „Ако је веровати мојој баки”, „Бајка о трешњи”, „Чика Мраз” и „Траве говоре бакиним гласом”). Наставним

програмом за други разред основне школе предвиђено је да ученици тумачећи бајке Десанке Максимовић усвоје следеће књижевне појмове: бајка, тема, место и време збивања, редослед догађаја, изглед, основне особине и поступци главних и споредних ликова (Програм наставе и учења за други разред основне школе 2019: 5).

Програмом препоручени корпус бајки Десанке Максимовић класификоваћемо, на основу заступљености фантастичних и реалистичних елемената у њима, на следећи начин:

- бајке са чудесним ликовима и необичним догађајима („Бајка о лабуду”, „Ако је веровати мојој баки”, „Сликарка Зима”, „Божји Батини цртежи”, „Орашчићи-палчићи”, „Чика Мраз”, „Три патуљка”);
- бајке са животињама као главним јунацима и њиховим необичним авантурама („Прстен на морском дну”, „Како су пужу украли кућу”, „Кћи вилиног коњица”);
- бајке са реалистичним ликовима и могућим догађајима („Бајка о трешњи”, „Траве говоре бакиним гласом”).

Полазећи од тога да је путовање као трагање за успостављањем равнотеже у породици својеврсно обележје бајке као врсте (Милошевић Ђорђевић 1971: 75) и да је у њеној основи пустоловина јунака на путовању и јунаково савладавање опасности (Бошковић-Стули 1983: 194), може се закључити да се у бајци време мери дужином пређеног пута, препрекама које се превазиђу и јасно одређеним роком за остварење неког задатка (Станковић Шошо 2006: 56). У то ће се ученици уверити читајући и тумачећи бајке Десанке Максимовић са чудесним ликовима и необичним догађајима. У препорученом корпусу преовлађују бајке у којима се приповеда о необичном путовању јунака, њиховим пустоловинама, савладавању препрека и настојању да остваре племените замисли и помогну ближњима у невољи. Ликови су именовани, испољавају изузетне и необичне моћи и могу да врше преображај природе, предела и бића које срећу на путовању. Нестварна и персонификована бића (патуљци Риђобради, Седобради и Црнобради, Орашчићи-палчићи, Добра Вила, Зли Чаробњак, Сликарка Зима, Снежана – краљица зиме, Сребрна Звезда – мајка свих пахуљица, Божји Бата, Чика Мраз) појављују се у бајкама као помоћници или противници јунаку. Сликарка Зима, деда Снешко, Снежана, Сребрна Звезда, Божји Бата и Добра Вила чине племенита дела. За разлику од њих, Зли Чаробњак и патуљци (Риђобради, Седобради и Црнобради) настоје да нанесу штету и да науде другима.

Путовања јунака, описи необичних предела, неочекивани сусрети, чудесна бића и нестварни догађаји код ученика подстичу машту и снаже њихову радозналост за читање и тумачење. У бајци „Сликарка Зима” ученици ће открити да је главна јунакиња пошла на путовање да би деци поделила маштовите дарове. Она је креативна и може да преобрази простор у којем се нађе на најчудеснији начин. Осликала је и оживела пределе којима је прошла и својом домишљатошћу и добротошћу озарила је децу својим чудесним цртежима. Загонетним путовањем Сликарке Зиме успоставља се динамичност радње, која је суштински елеменат жанра бајке (Карановић 1979: 593). У уводном делу бајке главни лик долази однекуд из далека, ствара, преображава природу, четинаре и врт, осликава прозоре, а у завршном делу нестаје испунивши своју мисију. Опис предела којима Сликарка Зима пролази представља потврду њеног кретања. Њена покретљивост истовремено потврђује постојање простора (она ствара зимску чаролију и метаморфозе у реалном простору села, врта и шуме). На тај начин ученици увиђају да је фантастичност збивања значајна одлика ове бајке и да се у њој не именују места кроз која јунакиња пролази и у којима се радња одвија. Ученици ће запазити да Сликарка Зима путује и савладава велику просторну удаљеност, врши преображај предела ноћу и тајанствено нестаје у зору. Захваљујући таквом њеном поступању закључиће да она поседује својства чудесног бића. Као добра чаробница жели да чини добра дела, намера јој је да усређи децу и своју замисао остварује креативношћу, посвећеношћу и упорношћу. Она представља привилегован лик у бајци који сигурно савладава просторну удаљеност и креће се *оним* путем који ће јој омогућити да оствари замисао и испуни циљ свог путовања. Њена моћ да оживи кичицом предео и бића у њему подстиче чулну имагинацију код ученика. Поистовећивањем ученика са ликовима који су добри, искрени, истрајни, солидарни и имају племените намере остварује се васпитност наставе књижевности. Осим тога, они уче да срећан крај у ауторској бајци не мора бити заснован на победи злих противника, већ се остварује и онда када добри јунаци реализују своје племените замисли.

У бајци „Ако је веровати мојој баки” укрштају се елементи бајке и демонолошког предања. Женидбене услове поставља опако биће (Зли Вилењак који проси Руменку). Њихов први сусрет дешава се у граничном простору (између копна и воде, на граници сукобљених царстава). Добра Вила једина сме да пређе границу и без последица се враћа у своје царство. Она се разликује од осталих ликова и по томе што има изузетне способности. Сукоб изузетне девојке и њених просаца прераста у борбу на живот и смрт.

Добра Вила помаже пријатељима да не настрадају од Злог Вилењака и преображава их у биљке (ружа, први дршљан, први сунцокрет и локвањ). Захваљујући њеној помоћи, Зли Вилењак их не открива преображене у пределу. На крају бајке Добра Вила нестаје да јој Зли Чаробњак не би наудио. Немајући више кога да повреди, Зли Вилењак остаје усамљен и поражен. Неостварена женидба сведочи о неуспеху његовог путовања и његовој изопштености. Ученици увиђају да су љубомора, охолост, пакост, надменост мане и усвајају важне животне поуке (*Чини добро – не кај се, чини зло – надај се; Ко добро чини, боље дочека; Ко добродуш сеје, љубав жање; Шта ко жели, томе се и нада*).

Бајке Десанке Максимовић у којима су животиње доминантни ликови (морски јеж, саса, морске звезде, рак самац, рибе, пуж, вилин коњиц) пружају могућност ученицима да открију невидљив свет морских дубина („Прстен на морском дну”, „Прича о Раку Кројачу”) и загонетне шуме („Како су пужу украли кућу”, „Кћи вилиног коњица”). Током путовања дешавају се случајни и разноврсни сусрети и описују се специфични доживљаји јунака. Незгода на путу доводи до прекида јунаковог кретања, као што је то случај у бајци „Кћи вилиног коњица”. Осећања и особине јунака изражавају се у овим бајкама кроз акцију јунака. Суштина ових бајки је у путовању као пустиловини, а не у њеном срећном исходу. Осим поучности коју садрже, поменуте бајке омогућују остварење бројних корелација са предметима Свет око нас и Ликовна култура. Ученици стичу сазнања о различитим врстама животиња (рак самац, морски јеж, морске звезде, хоботнице, медузе, шкољке, сасе, греч, штука, пастрмка) и богате речник новим речима. У томе им драгоцену помоћ пружају илустрације, фотографије и наставни филмови који прате занимљиве текстове о њима.

Бајке у којима преовлађују реалистични ликови и стварни догађаји омогућују ученицима да сазнају ко је био Јосиф Панчић и какво је детињство имао („Траве говоре бакиним гласом”), како изгледа дрво јапанске трешње и због чега је оно омиљено у земљи излазећег сунца („Бајка о трешњи”). Поучна прича о вредном, племенитом и скромном дечаку Станку указаће им на значај другарства и хуманости у животу („Станкове санке”). У наведеном типу бајки ликови психолошки сазревају и уклапају се у заједницу (развијају сродничке и другарске везе). Време и простор се конкретизују (познато је време када се нешто дешава и место где се радња одвија). Наведени корпус бајки подстиче код ученика потребу да се идентификују са јунацима, да саосећају са њима и да разумеју како се ликови у датим ситуацијама осећају. На тај начин се код ученика развија емпатија и свест о честитости,

искрености и доброти као значајним животним вредностима. Осим поучности коју садрже, наведене бајке омогућају успостављање бројних корелација са предметом Свет око нас. Ученици богате речник називима биљака (јапанска трешња, љутић, метвица, афтуша, павит, једић, кантарион, зечја стопа, просинац, горушица, копитњак, хајдучка трава, зова, смиље, броћ, сапуњача, пелен) и стичу важна знања о њиховим карактеристикама и употреби. У томе им помажу фотографије које се налазе уз објашњења мање познатих речи.

ЗАСТУПЉЕНОСТ БАЈКИ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ У ШКОЛСКИМ УЏБЕНИЦИМА

Задатак овог рада је да увидом и кратком анализом читанки за други разред основне школе утврдимо заступљеност ауторских бајки Десанке Максимовић у њима и да утврдимо критеријуме по којима су одабране.

Консултовали смо седам читанки за други разред основне школе одобрених по важећем програму наставе и учења из 2019. године:

1. *Чиианка са основама језичке њисменосџи за друџи разред основне школе* издавачке куће БИГЗ школство. Уџбеник потписују Зорица Цветановић, Даница Килибарда и Александра Станишић;

2. *Чиианка – Срџски језик за друџи разред основне школе*, Вулкан знање, ауторке Маје Димитријевић;

3. *Чиианка за друџи разред основне школе* издавачке куће Едука. Уџбеник потписују Миланка Берић и Натали Шарић;

4. *Чиианка за друџи разред основне школе* издавачке куће Клет, ауторке Радмиле Жежељ;

5. *Чиианка за друџи разред основне школе*, Креативни центар, аутора Симеона и Љиљане Маринковић;

6. *Чиианка за друџи разред основне школе „Уз речи растџемо”* издавачке куће Нови Логос. Уџбеник потписују Наташа Станковић Шошо и Маја Костић;

7. *Чиианка за друџи разред основне школе* издавачке куће Фреска, ауторке Светлане Јоксимовић.

Заступљеност бајки Десанке Максимовић у читанкама може се видети у Табели 1.

Табела 1. Бајке Десанке Максимовић у читанкама

„Бајка о лабуду”	„Сликарка Зима”	„Траве говоре бакиним гласом”	„Ако је веровати мојој баки”	„Како су пужу украли кућу”	„Божих Батини цртежи”	„Прстен на морском дну”	„Кћи вилиног коњица”
БИГЗ школство, Вулкан знање, Едука, Клет, Креативни центар, Нови Логос, Фреска	БИГЗ школство, Едука, Нови Логос, Фреска	Клет, Нови Логос	Едука, Клет	Едука, Фреска	Нови Логос	Нови Логос	Клет

Бајке Десанке Максимовић су у наведеним читанкама на методички начин обрађене, пропраћене су неопходним објашњењима мање познатих речи, питањима и задацима, односно упутствима за самосталан рад. Уз то, ученици имају прилику да у дигиталним читанкама издавачких кућа Нови Логос, Фреска и Клет погледају и послушају звучни запис анимиране и илустроване „Бајке о лабуду”. Запажа се да се у читанкама наводи осам бајки Десанке Максимовић („Бајка о лабуду”, „Сликарка Зима”, „Ако је веровати мојој баки”, „Како су пужу украли кућу”, „Божих Батини цртежи”, „Прстен на морском дну”, „Кћи вилиног коњица”), а да су изостале бајке „Три патуљка”, „Орашчићи-палчићи”, „Чика Мраз” и „Бајка о трешњи”. У *Радној свесци за други разред основне школе* издавачке куће Нови Логос заступљене су бајке „Како су пужу украли кућу”, „Ако је веровати мојој баки” и „Бајка о трешњи” са одговарајућим задацима за истраживачко читање. Целовит избор програмом прописаних бајки садрже књиге домаће лектире за други разред основне школе издавачких кућа Бигз, Клет, Нови Логос и Фреска. У књизи домаће лектире издавачких кућа Клет, Нови Логос, Фреска наводе се и бајке које представљају самосталан избор приређивача („Свети Никола и деда Снешко”, „Станкове санке” и „Прича о Раку Кројачу”).

Увидом и кратком анализом читанки за други разред основне школе утврдићемо на који начин се у њима ученици мотивишу и припремају за ваљано читање „Бајке о лабуду”, разумевање прочитаног текста, тумачење и усвајање предвиђених исхода. Детаљнији увид у задатке за истраживачко читање представљен је у Табели 2.

Табела 2. Задаци за истраживачко читање „Бајке о лабуду” Десанке Максимовић у читанкама

БИГЗ школство	Пронађи у тексту како изгледа Снежана. Како Снежана живи у свом краљевству? О чему су разговарали Снежана и црна птица? Како је Снежана знала да је лабуд тужан? Зашто је мала краљица хтела да јој птица открије тајну? Због чега је црна птица тужна? Због чега је Снежана била радосна? Шта је Снежана замолила Сребрну Звезду да учини? Како сада живи бели лабуд? Како изгледа Снежанино краљевство у којем живи лабуд? Шта је у њему чудесно? Зашто у називу ове приче стоји реч бајка? По чему су бајке посебне?
Вулкан знање	Опиши како је изгледала Снежана. Испричај како се мала краљица зиме за- бављала на врху планине. По чему је Снежана приметила да црна птица ту- гује? Због чега је црна птица била тужна? Размисли зашто је чекала вече да се пожали Снежани. На који начин је мала краљица зиме разговарала са Сре- брном звездом? Које своје особине је Снежана тада открила? Шта ти се нарочито допало у Снежанином понашању? Шта се догодило око поноћи наспред језера? Објасни због чега је тај догађај чудесан. Наведи шта се после те ноћи променило у животу црне птице. По чему се бели лабуд разликовао од других лабудова на језеру? Како је показивао Снежани своју захвалност?
Едука	Где је живела Снежана, краљица зиме? Прочитај реченицу која описује како је Снежана била обучена. О чему је Снежана често размишљала? На основу чега је Снежана закључила да је лабуд тужан? После неколико дана Снежана је поново питала лабуда зашто је тужан. Какав је одговор добила? Зашто је лабуд чекао вече да саопшти шта га мучи? Подвучи одговор. Шта је Снежана обећала црном лабуду? Код кога је отишла Снежана кад је сазнала лабудов проблем? Како се Снежана опходила према Сребрној Звезди? Подвучи у тек- сту и објасни. Наведи ликове по којима знаш да је ово бајка. Пронађи делове текста где се виде њихове особине. Прочитај одељак који говори о првом бе- лом лабуду на свету.
Клет	Зашто је ова прича бајка? Где и када се дешава радња? О чему се у њој гово- ри? Ко су јунаци ове бајке? Како изгледају? Како Снежана назива лабуда? На основу чега закључује да је тужан? Од кога Снежана тражи помоћ за лабуда? Како се осећа лабуд док ишчекује промену? Који ти се догађај у бајци посебно допао? Образложи своје мишљење. Зашто је лабуд желео бело перје? Зашто је Снежана желела да помогне лабуду? Које особине има Снежана? Које особине има лабуд? Када кажемо да смо у невољи? А када да нас мори туга? Како би се ова бајка још могла назвати? Имаш ли ти пријатеља/пријатељицу који су спремни да ти помогну у сваком тренутку?
Креативни центар	Наведи речи којима је описана Снежана, краљица зиме. По чему се види да јој по зими није било хладно? На основу чега је Снежана закључила да је ла- буд стално био тужан? Како је лабуд објаснио своју тугу? Шта је Снежана затражила од Сребрне Звезде? Шта се догодило око поноћи на језеру? Опиши слику којом се завршава ова бајка. Зашто ова прича спада у бајке?

Нови Логос	Ко је Снежана? Опиши изглед краљице зиме. Како Снежана проводи време? Шта је краљица зиме хтела да сазна? Зашто је црна птица била несрећна? Како је црна птица помогла црној птици? У шта се црна птица претворила? Ко јој је у томе помогао?
Фреска	Ко су ликови у овој бајци? Који од тих ликова је стваран, а који су ликови нестварни? Како писац описује Снежану? Где се одвија радња ове бајке? Кога Снежана зове црни чамчић и због чега? Како је краљица зиме помогла лабуду? Шта о Снежани говоре њени поступци? Да си писац ове бајке, шта би изменио/изменила у њој?

Наведена дидактичко-методичка апаратура има функцију да мотивише ученике за читање „Бајке о лабуду” и подстиче њихово разумевање текста и тумачење. Обрада бајке снажи се истраживачким припремним задацима који се у читанкама наводе иза књижевног текста. Истраживачки подстицаји садрже смернице за помно читање и припремање ученика за наставно тумачење бајке на часу. Истраживачки задаци су примерени узрасту ученика и указују на најзначајније књижевноуметничке вредности и стваралачке поступке „Бајке о лабуду”. Питања која се односе на утиске ученика пружиће увид наставнику на који начин су они доживели бајку. Разумевање прочитаног текста утврђује се постављањем репродуктивних питања која се односе на његову садржину. Програм наставе и учења за други разред основне школе прописује да је „у настави књижевности најважније код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно и васпитавати укус” (Програм наставе и учења 2019: 5).

У другом разреду основне школе преовлађује доживљајно читање ауторске бајке. Истраживачко читање је у зачетку. Ученици се подстичу да уоче тему, главне догађаје, просторне и временске односе у тексту, битне појединости у описима природе и изгледу ликова, њихове позитивне и негативне особине и поступке. Они увиђају да ликови у бајкама могу бити људи, животиње, биљке и нека нестварна бића. Тумачећи „Бајку о лабуду” ученици се подстичу да износе своје утиске, да образлажу ставове и да у тексту проналазе примере доброг и лошег поступања. На тај начин остварује се садејство најзначајнијих интеграционих чинилаца књижевноуметничког текста (уметнички доживљаји, битне текстовне целине, књижевни ликови, поуке) и подстиче се ваљана наставна интерпретација.

У уводном делу „Бајке о лабуду” изглед Снежане, мале краљице зиме и снежних пахуљица усклађен је са описом простора у којем она борави. Сликавитост описа омогућава ученицима да се уживе у фантастични свет бајке коју читају и да замисле чудесни простор у којем се одвија њен живот.

Ученици ће запазити да мала краљица зиме влада у далеком, неприступачном простору. Упркос хладном пределу који је окружује, Снежана је осећајна и брижна према црној птици са којом другује. Краљица зиме настоји да јој помогне. Запажање специфичних особености простора (висока планина прекривена снегом, удаљеност, неприступачност, хладноћа, белина, сусрет на дубоком језеру са црном усамљеном птицом, откриће њене тајне ноћу), омогућиће ученицима разумевање поступака главне јунакиње ове бајке. Ученици ће закључити да је путовање краљице зиме до Сребрне Звезде омогућило да се црна птица преобрази у лабуда у завршном делу бајке.

Међу елементима који имају активну улогу у структури ове бајке посебно се издвајају формуле простора и времена. Језеро представља тајанствен простор у којем бораве необична бића (загонетна црна птица, краљица зиме), али у овој бајци представља и значајно место (ту краљица зиме открива тајну црне птице и на том месту се врши њен преображај у белог лабуда).

Важна одлика простора у „Бајци о лабуду” јесте његова нехомогеност. Простор се дели на:

- горњи (високе планине где живе Снежана и Сребрна Звезда) и доњи (језеро по којем плови црна птица / лабуд);
- белину (сјај, светлост, кретање) и таму (усамљеност, патња);
- свој (дом) и туђ (далек).

Путовање краљице зиме организовано је као кретање од затвореног (свог двора на врху планине) преко отвореног (пловидба језером) и дивљег простора (путовање до Сребрне Звезде ноћу) до краја света (боравак код мајке свих пахуљица). Да би кретање јунака бајке било очигледно уводи се категорија времена у приповедање. Ноћу Снежана сазнаје тајну црне птице, путује до ледене куле у којој живи Сребрна Звезда. Преображај црне птице у белог лабуда врши се око поноћи. Ново радосно јутро доноси откриће о постојању првог лабуда на свету. Преломни догађај у „Бајци о лабуду” представља Снежанин одлазак до Сребрне Звезде. Њихов разговор омогућио је срећан исход (преображај црне птице у белог лабуда). Оно што ће ученици другог разреда основне школе увидети читајући ову бајку јесте да је простор у којем се дешава радња изолован (не зна се где се налази, веома је далеко, високо, на планини, небу под облаке, у земљи где живи мајка свих пахуљица). Увођење времена у ток просторног кретања омогућава да се јунаци бајке нађу у разна времена на различитим местима у простору. Снежана најтежи задатак остварује ноћу, у ограниченом временском

интервалу (од поноћи до зоре). Догађаји који су се десили ноћу (Снежанин сусрет са Сребрном Звездом, мајком свих пахуљица и преображај црне птице) потврдиће значај мисије краљице зиме у завршном делу бајке. Њен повратак након успешно окончаног путовања и остварења циља означио је и завршетак ове бајке.

Ученици ће уочити особине ликова и наводити њихове врлине. Снежану одликује доброта, стрпљење, брижност, осећајност, нежност, посвећеност. Она има разумевања за друге и поштује их. Ђаци ће закључити да су брижност, осећајност, истрајност и искреност омогућили Снежани да открије тајну црне птице. Својом племенитошћу успела је да јој помогне да се не осећа другачијом. На тај начин ученици усвајају важне поуке о доброти и посвећености према другима. Читајући и тумачећи бајке уче зашто је важно разумети друге и помоћи им да се осећају вољеним и прихваћеним. Ученици ће износити предлоге и примере из личног искуства како су помогли другима у невољи.

Ученици ће научити да се у бајкама описују стварни и измишљени јунаци и могући и необични догађаји. Ако племенити ликови успеју да помогну другима у невољи, бајке имају срећан крај.

ОБЛИЦИ РАДА ПОДСТАКНУТИ ТЕКСТОМ

Разноврсни облици рада подстакнути бајкама Десанке Максимовић учиниће наставу креативнијом и продуктивнијом. Стваралачке активности се у настави осмишљавају као усмене вежбе (описивање ликова и предела, препричавање бајке, изражајно интерпретативно читање одломка, осмишљавање завршетка бајке) и писмене вежбе (писање састава на задату тему). Неопходно је да наставници воде рачуна да стваралачке активности на часу буду усклађене са конкретним радним околностима, способностима ученика и њиховим интересовањима.

Наставна интерпретација „Бајке о лабуду” може да буде подстицај да ученици у завршном сегменту часа издвоје битне текстовне целине и да сачине план текста у виду стрип илустрације. На тај начин се остварује унутарпредметна корелација са наставом граматике и језичке културе, али и ванпредметна корелација са Ликовном културом. Описи су у бајкама Десанке Максимовић развијени и пружају могућност ученицима да замишљају изглед ликова, предела и места где се радња одвија. Они могу да добију задатак да опишу:

- ликове онако како их замишљају и да их илуструју;
- предео који је на њих оставио посебан утисак.

Уз то, могу да нацртају Сликарку Зиму, Добру Вилу, Злог Вилењака, Руменку, Три патуљка или да осмисле Божић-Батине цртеже.

Подстицај да доврше бајку „Ако је веровати мојој баки” на свој начин може да буде формулисан на следећи начин:

Речима или цртежом довршиће бајку тако да јој крај буде срећан. Оживиће Свейлана, Руменку, Сирошана и Бродара и мозаиће Доброј Вили да се враћу у своје краљевство.

На часовима Језичке културе ученици се припремају да увежбају изражајно интерпретативно читање одабране бајке по улогама. На тај начин се развијају сараднички односи међу ученицима, подстиче се њихова инвентивност и креативност.

Реализација предвиђених стваралачких активности требало би да у наставном процесу буде акцелеративна, односно да оне увек унапређују и знања и вештине ученика. Само на тај начин ће разноврсни облици рада бити изазовни за ученике и извориште њихове ваљане радне мотивације.

ЗАКЉУЧАК

Захваљујући настојању приређивача школских уџбеника да захтеве наставног програма ускладе са узрастом ученика и њиховим читалачким компетенцијама, ученицима је током обраде репрезентативних бајки Десанке Максимовић омогућено усвајање предвиђених исхода наставе и учења.

На основу прочитаних бајки и знања која су стекли, ученици ће моћи да:

- разликују бајку као књижевну врсту;
- одреде главни догађај, време и место дешавања у бајци;
- истакну редослед догађаја у бајци;
- уоче главне и споредне ликове и разликују њихове позитивне и негативне особине;
- износе своје мишљење о прочитаним бајкама;
- користе различите облике усменог и писменог изражавања (причање, препричавање, описивање);

- разликују основне делове текста (наслов, пасус, име аутора);
- изражајно читају ћирилички и латинички текст.

Током наставних интерпретација одабраних бајки из програмом препорученог корпуса школске и домаће лектире ћаци развијају читалачке компетенције, процењују поступке ликова и сагледају њихове особине, увиђају најзначајније карактеристике ауторске бајке, развијају љубав према читању и тумачењу ове прозне врсте, богате речник, маштају и стварају.

ИЗВОРИ

Берић, Шарић (2019): М. Берић, Н. Шарић, *Чићанка за дрући разред основне школе*, Београд: Едука.

Димитријевић (2019): М. Димитријевић, *Чићанка – Српски језик за дрући разред основне школе*, Београд: Вулкан знање.

Жежељ (2023): Р. Жежељ, *Чићанка за дрући разред основне школе*, Београд: Клет.

Јоксимовић (2023): С. Јоксимовић, *Чићанка за дрући разред основне школе*, Београд: Фреска.

Маринковић, Маринковић, Марковић (2019): С. Маринковић, Љ. Маринковић, С. Марковић, *Чићанка за дрући разред основне школе*, Београд: Креативни центар.

Станковић Шошо, Костић (2023): Н. Станковић Шошо, М. Костић, *Чићанка за дрући разред основне школе „Уз речи расћемо”*, Београд: Нови Логос.

Цветановић, Килибарда, Станишић (2019): З. Цветановић, Д. Килибарда, А. Станишић, *Чићанка са основама језичке њисменосћии за дрући разред основне школе*, Београд: БИГЗ школство.

ЛИТЕРАТУРА

Бошковић-Стули (1983): М. Bošković-Stulli, *Usmena književnost nekad i danas*, Zagreb: Prosveta.

Милошевић-Ђорђевић (1971): Н. Милошевић Ђорђевић, *Заједничка ѡнемајско-сижејна основа српскохрвајских неисторијских ејских ѡесама и ѡрозне ѡрадиције*, Београд: Филолошки факултет.

Програм наставе и учења за други разред основне школе (2019): Београд: Службени гласник.

Станковић Шошо (2006): Н. Станковић Шошо, *Тојос љуџа у српској народној бајци*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Nataša B. Stanković Šošo

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of Serbian Literature and South Slavic Literatures

A METHODOICAL APPROACH TO DESANKA MAKSIMOVIĆ'S FAIRY TALES IN CONTEMPORARY TEACHING

Summary: The fairy tales by Desanka Maksimović, one of our most important female writers, have been represented in lower elementary grades curricula for several decades. Along with „Bajka o labudu”, „Slikarka Zima” and „Bajka o Raku krojaču”, second-grade elementary school curriculum prescribes the following fairy tales: „Ako je verovati mojoj baki”, „Prsten na morskom dnu”, „Bajka o trešnji”, „Kako su pužu ukrali kuću”, „Čika Mraz”, „Božić Batini crteži”, „Trave govore bakinim glasom”, „Oraščići-palčići”, „Kći vilinog konjica” and „Tri patuljka”.

This paper examines the presence of Desanka Maksimović's fairy tales in school textbooks and workbooks and points out the importance of didactic materials that contribute to understanding the peculiarities of fairy tales, help in establishing various correlations with other subjects and enables students to adopt the intended outcomes. The paper offers some possible approaches to interpreting fairy tales in modern teaching.

Keywords: fairy tale, curricula, school textbooks, didactic materials, teaching interpretation, correlations.